

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ, ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ, ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ & ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΛ. ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑΣ 3
Β. ΠΑΤΩΜΑ ΑΡ. ΔΩΜ. 19

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΚΩΣΤΗΣ Α. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Α. - ΑΡΙΘ. 16 - ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 1000
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1943

ΗΡΩΪΣΜΟΙ

Ο διευθυντής της «Νέας Έστιας» κ. Πέτρος Χάρης, στο τελευταίο τεύχος του καλού αυτού λογοτεχνικού περιοδικού (15-9 43) σε άρθρο με τον τίτλο «Πνευματικός καθήφορος» επισκοπεί την πληθώρα των νέων λογοτεχνικών περιοδικών με την αγαθή πρόθεση, όπως λέει, να τα χειροκροτήσει, αλλά αναγκάζεται να τα ταλανίσει κινώντας απαισιόδοξα το κεφάλι του. Κατά την γνώμη του κ. Χάρη τα νέα περιοδικά καταγίνονται μάλλον με πρόωρες φιλοδοξίες, φθόνους, προσωπικές επιδιώξεις και το χειρότερο οι νέοι γίνονται όργανα πονηροτάτων παλαιών καταφερτζήδων και έρωτά ο κ. άρθρογράφος: «Πού ή ηρωϊκή διάθεση; Και πού ή υψηλή εκείνη ανιδιοτέλεια, που δίνει στα νειάτα τόση δύναμη και τους εξασφαλίζει τόσες συμπάθειες;

Τα «Καλλιτεχνικά Νέα» θά ήθελαν να προσυπογράψουν αυτά τα έρωτήματα, εάν δεν τα είχε θέσει άκριβώς το περιοδικόν «Νέα Έστια». Είναι τόσο βέβαιος ο κ. Χάρης για την «ηρωϊκήν διάθεσιν» και την «ύψηλην εκείνην ανιδιοτέλειαν» της «Νέας Έστιας»; Ο ύψηλος τόνος και το καθεδρικό ύψος ενός άρθρου είναι αρκετά δια να αποδείξουν και την υπαρξιν ηρωϊσμού και ανιδιοτελείας; Η μήπως ή μεγαλοπρεπής, σηματοστολισμένη με δηφασκοπικά σήματα, φρεγάτα του κ. Χάρη. Είναι τόσο βεβαία για την εξαίρετην σταδιοδρομίαν-της, ώστε να νομίζει ότι αυτή πλέει εις το πέλαγος της σκαριότητος, ενώ οι «βαρκοῦλες» θαλασσοδέρνονται στ' άγρια κύματα του πόντου;

Ο ηρωϊσμός πάντοτε και τώρα περισσότερο από άλλοτε, πρέπει να είναι το πρωταρχικό μέτρο για σύγκρισι και αξιολόγησι. Η «Νέα Έστια» τόσο μακάρια πλέει ώστε να μην άνησχει καν, για την πορεία της; Δε θά ήτανε πιό φρόνιμο να διερωτηθεί ο πλοίαρχός-της μέσα από την ύψηλη και πολυτελή-του καμπίνα, μήπως τυχόν δεν αντιπροσωπεύει τίποτε; Μήπως τυχόν δηφασκοπώντας δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να σεργιανίζει την σηματοστολιστην φρεγάτα-του μέσα στο άσφαλισμένον λιμάνι των «καλών ανθρώπων» όποτε αυτό δεν είναι φρεγάτα, άλλα άλογο εις το μαγγανοπήγαδο;

Δυστυχώς έκτός από τ' άσφαλισμένα λιμάνια, υπάρχουν κι' οϊώκεανοί των άγώνων και των ιδεών. Τί να γίνει; Αυτό είναι ή πραγματικότητα. Άλλ' αν μιλάμε για ηρωϊσμούς, νομίζουμε πως οι βαρκοῦλες αυτές που θαλασσοδέρνονται, αυτές θά ξαίρουν για ηρωϊσμούς κι' ανιδιοτέλειες κάτι περισσότερο από τις φρεγάτες που ναυορίζονται μακάριες με «μέγαν σηματοστολισμόν» μέσα στα άσφαλισμένα λιμάνια της καλής συμπεριφοράς.

Στο έρχόμενο:

ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ
ΚΡΙΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ
Για την «ΟΔΥΣΣΕΙΑ»
του ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

του ζωγράφου ΣΠ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Από τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση του 21 και πριν ακόμα διαμορφωθούν εθνικές οι συνθήκες για την ανάπτυξη των εικαστικών τεχνών στην Ελλάδα, βλέπουμε κάποιες αθόρμητες προσπάθειες για τη δημιουργία μιας νέας νεοελληνικής τέχνης. Ο στρατηγός Μακρυγιάννης παράλληλα με τα άπονημονεμάτά του, όπου «εφρατάσθηκα» να ιστορήσει τα καθέκαστα του άγώνα καταπάσθησε και με την εικονογράφηση των πολέμων σε μια σειρά πινακων «σχεδιασθέντων κατά στοχασμόν, ύπαρξουσιν και δι' ιδίον εξόδιον του συνταγματάρχη Μακρυγιάννη προς εχθρίστησιν Έλλήνων και εθέργητων μας Φιλελλήνων.

Έρχοντας έδω εις Αθήνα — γράφει στα άπονημονεμάτά του — πήρα ένα ζωγράφο Φράγκο και τον είχα να μου φτιάσει σε εικονογραφίες αυτούς τους πολέμους. Δεν γνώριζα τη γλώσσα του. Έφκιασε δυο-τρεις δεν ήταν καλός, τον πλέρωσα κι' έφυγε. Αφού έδωξα αυτόν τον ζωγράφο έστειλα κι' έφεραν από τη Σπάρτη έναν άγωνιστή, Παναγιώτη Ζωγράφο τον Έλεγαν' έφερα αυτόν και μιλήσαμε και συμφωνήσαμε το κάθε κάδρον την τιμήν του. Κ' έστειλε και ήφερε και δυο του παιδιά' και τους είχα εις το σπίτι μου όταν εργαζονταν. Κι' αυτό άρχισε από τα 1836 και τέλειωσε τα 1839. Έπειρα τον ζωγράφο και βγαίναμε εις τους λόφους και τούβλα. «Έτσι είναι εκείνη ή θέση, έτσι εκείνη, αυτός ο πόλεμος έτσι» έρχνε' άρχηγός ήταν των Έλλήνων εκείνος, των Τούρκων εκείνος.

Όταν τέλειωσε ο ζωγράφος τις εικόνες, έπιασε κι' έστρωσε ο Μακρυγιάννης ένα μέρος του περιβολιού του με πετραδάκια της θάλασσας άσπρα και μαύρα κι' έκαμε ένα σωρό σχέδια. Από μια φανταστική περιγραφή του ίδιου φαίνεται πως στο μουσικό αυτό ο άγωνιστής πάσκιζε να ιστορήσει την τυράγνια της Πα-

τρίδας, την πίστη του Έλληνα, τις πολιτικές του δοξασίες, τους πολέμους, τους άγωνιστές, το Φράγκο όπου χορεύει με τον Έλληνα και καθένας θέλει το δικό του χορό, πεζούρα και καθαλαρία και πλήθος σκοτωμένων: «Είπε και βόιδια ζωγραφισμένα, κάρρα όπου κουβαλοῦν πέτρες, φουσιές και φτιάχνουν οι άγωνιστάι των νέων άφρατάδων τα σπιτία και τα δροστατικά».

Όπως μας πληροφορεί ο Βλαχογιάννης το μουσικό αυτό είτανε σχεδόν καταστραμμένο έδω και σαράντα περίπου χρόνια. Είπε κρίμα που δεν μπορούμε να κόνουμε σήμερα τί πραγματοποιήσε ο Μακρυγιάννης από το δράμα του από με πετραδάκια της θάλασσας άσπρα και μαύρα στο περιβάλλον του σπιτιού του. Οι εικονογραφίες του Παναγιώτη Ζωγράφου είχαν πολλές περιπέτειες άλλα φτάσανε ως έμας. Την επιθυμία του στρατηγού «να δοθού εις τον τύπον» την πραγματοποίησε εκατό χρόνια άργότερα ο Γεννάδιος με μεγάλη πολυτέλεια και σε λιγοστά αντίτυπα. Η μεγάλη λαϊκή έκδοση του εθνικού μας αυτού θησαυρού περιμένει ακόμα.

Οι μόνες μαρτυρίες για την εντύπωση που προκάλεσαν στον καιρό τους οι ζωγραφίες του Μακρυγιάννη προέρχονται από τον ίδιο και είναι πολύ πενιχρές.

«Έγιναν πλήθος συνδρομητές, απ' έξω από το Κράτος και από μέσα κι' από τα έφτάνησα — τις 25 εικόνες 35 δραχμής ή συνδρομή».

Έγινε και ένα είδος έκθεση στο σπίτι του στρατηγού όπου κλέσσε τους άγωνιστές σε τραπέζι «ως διακόσους πένητα ανθρώπους» ήταν σε έλο το σπίτι όπου τρώγανε' έβγαλα τις εικονογραφίες και τις θεώρησαν. Ύστερα από τη «θεώρηση» αυτή και την άποτυχημένη άπόπειρα να «δοθεί εις τον τύπον» το έργο του Μακρυγιάννη έδόθηκε για την εποχή του, χωρίς να ασκήσει καμμιάν επίδραση στην (Συνέχεια στην 6η σελίδα)

ΓΡΑΜΜΕΣ

Ο ΚΑΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΓΩ

του κ. Κ. Α. ΜΕΡΑΝΑΙΟΥ

Τέχνη και επιστήμη ακολουθούν ή καθεμιά την προοδευτική τους πορεία έχουν την εσώτερη αυτονομία τους, δίχως άλλο όμως βρίσκονται σε κάποιαν έπαφή. Η επιστήμη μεθοδολογικά αναλυτική διακηρύχνει την άνάγκη ν' αντιμετώπισει συνθετικά το αντικείμενό της, σάν ζωντανή όντότητα, σάν ουσία άκατάτητη. Έτσι πλησιάζει στο ιδανικό της τέχνης, της άληθινής τέχνης, που μας δίνει ή πρέπει να μας δίνει μιαν έντονώτερη εικόνα τούτης της ζωής. Άπ' την πλευρά της ή τέχνη αντίλωνα απ' την άκένωτη και φλογερή πηγή του αισθήματος, απ' τη δονούμενη περιοχή της ζωής, άνενίζει ανάμεσα απ' τον δαιδαλώδη λαβύρινθο της σημερινής πραγματικότητας προς την κορφή του φωτός και της καθαρότητας, προς την εύρουθμη και άρμονικά διαταγμένη σε ένα άνώτερο και ολοκληρωμένο επίπεδο τούτης της πολύτιμης ψυχικής άνθρωπινής πείρας. Το ιδανικό της είναι να γνωρίσει, όσο είναι δυνατό, την εσώτερη έννομη πορεία του καλλιτεχνικού γίνεσθαι, ώστε τώρα και μελλοντικά ο καλλιτέχνης να μην είναι το αδύναμο έρμαιο, που παρασέρονται απ' τους τυφλούς άνέμους των παθών του, αλλά ο ένσυνείδητος γνώστης, ο αισιόδοξος οδοιπόρος, ο θριαμβικός κατακτητής της ζωής. Το πραγματικό ιδανικό του καλλιτέχνη είναι να εκφράσει με το έργο του την πανηγυρική κατάρφαση της ζωής.

Για να το κατορθώσει όμως αυτό πρέπει ν' αποκτήσει συνείδηση και της εποχής του και του έργου του. Έσως αυτή τη θρυλική συνείδηση της ζωής να μας τη δώσει, και θά μας τη δώσει, πριν απ' τη θετική επιστήμη, ή ζωντανή τέχνη. Νά γιατί το χρέος του καλλιτέχνη είναι ν' άκουμπήσει τ' αυτί του στο σώμα της εποχής του και ν' άφουγγρασθεί τις εσώτερες διεργασίες που επιτελούνται στους κόλπους της, να συλλάβει τους παλμούς της και να καταγράψει εκφράζοντάς την τη δημιουργία που προβαίνει επιβλητικά απ' τα βάθη στην επιφάνεια.

Σ' όλη όμως τούτη τη δημιουργία, σ' όλη τούτη τη μυστική ανταπόκριση ζωής και τέχνης ύπάρχει κάποιο αντικειμενικό συγκεκριμένο όν, κάποια ζωντανή ύπόσταση κι' ακόμη κάποια πρωταρχική και αναγκαία προϋπόθεση, ο καλλιτέχνης. Πολλοί απ' τους σημερινούς μελετητές των προβλημάτων της τέχνης, πολλοί νεώτεροι αισθητικοί μας μιλούνε, γιατί απλούστατα θέλουνε ν' άκριβολογούνε, για το Έγώ του καλλιτέχνη. Και τούτο δεν είναι εύρημα, είναι μιαν έννοια επιστημονική, που χρέος της τέχνης να την πάρει υπ' όψη της και να την οικειοποιηθεί.

Η σημερινή όμως επιστημονική έμπειρία ανακάλυψε το Έγώ ή καλύτερα γιατί αυτό πάντα ήταν γνωστό, το ψυχολογικό του υπόστωμα. Αυτό όμως ύπρχε και θά ύπάρχει. Το περίεργο είναι πως παραξενεμένο από τούτην την ανακάλυψη, πολλοί καλλιτέχνες, και υπερεκτιμώντας την την άναγόρευση σε κέντρο βάρους για όλη τους τη δημιουργία και παρασύρθηκαν απ' τη δίνη των άπύθμενων ψυχικών βυθών, πέφτοντας στο βασικό

ΣΠΥΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ο ΣΟΛΩΝΑΣ

ΑΓΡΥΠΝΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΔΕΚΑ ΜΕΡΕΣ Μ' ΕΝΑ ΠΤΗΝΟ

Του κ. ΖΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ο Θεσσαλικός κάμπος χιονισμέ- νος. Οι βόρρειοι σποράδες μαζί με τα έρημιόνησα-τρικυμισμένα άνεμο- δαρμένα μοναχικά.

Τύρετα' τὸ ένστικτο τῆς ζωῆς. Ἐν ἀντισταθεῖς σ' αὐτὴ τῆ σύντομη κρίσι καὶ δὲν κάμεισ βαρβαρότητες τότε πραγματικὰ ἀρχινᾷς νὰ πεθαί- νης, ἀδιαφορεῖς καὶ φτάνεις εἰς ἕνα σημεῖο πού βαριέσαι νὰ φᾶς καὶ τὸ πιὸ ὀρεχτικὸ φαγητὸ πού θά σοῦ παρουσιαζόταν, θά τὸ κυτάξεις μ' ἕνα παράξενο δισταγμὸ κι' ἔταν ξεπεράσης μιά ὀρισμένη διάρκεια πείνας, θά προτιμήσης τὸ θάνατο ὡς κάτι πιὸ εὐκόλο, πού δὲ χρειά- ζεται καμμιὰ ἀνασυγκρότησι, ἀλλὰ πάει νὰ προσφέρῃ μιά ὕστατη ἡδονή, φλογίζοντας ἀπότομα τίς τε- λευταῖες δυνάμεις.

Ἡ παρέα κυνηγοῦσε τίς ἀγριοπά- πτες, κ' ἐγὼ ἐγκαταστάθηκα σὲ μιά καλύβα βοσκῶν κι' αἰσθανόμενον τῆ γεῦσι τῆς ἀτιμόσφαιρας καὶ τῆ μοῖρα τῶν ἀδελφῶν πτηνῶν πού κατὰ χι- λιάδες μεταναστεύουν. Καθόμουν καὶ τίποτε δὲν σκεπτόμουν. Ὑπάρ- χει ἕνα ἀγριο πτηνὸ πού προαισθά- νεται τῆ βαρυχειμωνιά ἀπὸ μέρες πρὶν καὶ τακτοποιεῖ κατὰλληλα τῆ φωλιά του καὶ προληπτικὰ ἐνεργεῖ. Πόσα ἐκατομύρια γενεῖς ἀποτύ- πωσαν μέσα στὰ κύτταρα τίς και- ρικές μεταβολές, πόσες ἐπαναλή- ψεις σχημάτισαν τῆ βεβαιότητα τῶν ἀντιδράσεων; Τὸ ἀσυνείδητο τῆς ζωῆς εἶναι ὁ παντογνώστης, ὁ πάν- σοφος ἐκφραστής πού δὲ θέτει προ- βλήματα, πού δὲ λογικεύεται, ἀλλὰ ἐνεργεῖ μὲ θάρρος καὶ θάνατο ποτὲ δὲν ἀναγνωρίζει, ὅτε χῶρο, ὅτε χρόνο, αὐτὰ τὰ ὄρασημα τῆς διά- σπασης καὶ τῆς λογικῆς.

Καὶ θυμάμαι, ὅταν κάποτε ἀπο- κλειστικὰ ἀπὸ τρικυμιά σ' ἕνα νη- σάκι, σύστημα ὑφάλων καὶ σκοπέ- λων πού στῆ μέση σχημάτιζαν ἕνα ὕψωμα, θυμάμαι τῆ συντροφία ἐνὸς θαλάσσιου πουλιῦ πού οἱ ψαράδες τὸ λένε σκαλκατζούνα.

Καὶ θυμάμαι, ὅταν κάποτε ἀπο- κλειστικὰ ἀπὸ τρικυμιά σ' ἕνα νη- σάκι, σύστημα ὑφάλων καὶ σκοπέ- λων πού στῆ μέση σχημάτιζαν ἕνα ὕψωμα, θυμάμαι τῆ συντροφία ἐνὸς θαλάσσιου πουλιῦ πού οἱ ψαράδες τὸ λένε σκαλκατζούνα.

Καθὼς ἤμουν μέσα στῆ φωλιά μου, εἶδα τῆ σκαλκατζούνα νὰ ξα- ναβοῦντα καὶ ἡ φαντασία τῆ συνώ- στωσιν ἐξήγησε τὸν ἄνεμο.

Κι ἀκόμα ἐγὼ ἀγρυπνῶ κι ἀκόμα νάβρω τῆ ῥοσση τῆ ρίμα σ' ἕνα στίχο.

Μάταιες προσπάθειες. Θά βρεθεῖ κανεὶς νὰ μᾶς γιατρέψει; Τὸ νόημα θά διδάξει μᾶς τῆς ζωῆς τ' ἀληθινὸ; Ποιὸς θᾶναι πού τὸν ἰδάλῳ αὐτὸ ναυαγῳ, τῆ Σκέψῃ, θενὰ τραβήξει ἀπ' τὸν τρανὸν ἐτοῦτον ὠκεανῳ;

... Τάχα γιατί ἀγρυπνῶ κ' ἔχω τὰ μάτια μου θολὰ, κ' ἔχω πικρὴ τῆ γέψῃ;

Ἀπὸ τὸ «Νυχτερινὸ Διαβήτη» πού κυκλοφορεῖ τὸν ἄλλο μῆνα σ' ἕκδοσῃ φροντισμένη, μὲ εἰκόνα τοῦ Γουναρόπουλου

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ὄψεσ σὸ πὼς βυθιζόταν, πὼς κολυμποῦσε ὡς τὴν πιὸ ἐλαχίστη κίνησιν τῶν μεμβρᾶνων τῶν ποδιῶν καὶ τῆς οὐρᾶς, πὼς κρυβόταν πίσω ἀπὸ μιά ξέρα τοῦ βυθοῦ καὶ πὼς ἔχαπτε λαίμαργα τὸ θῆμα τῆς ἐνέδρας. Καὶ ἀκριβῶς ἡ φαντασία τὴν ἔφερνε στὴν ἐπιφάνεια μερικὰ δευτερόλε- πτα προτοῦ πραγματικὰ ἀνέλθῃ. Μετὰ πέταξε στὴν εἴσοδο μιάς σπηλιάς, ὅπου μιά φώκια πού κοι- μόταν ἀμέριμνη, ξύπνησε καὶ ρί- χτηκε στὴ θάλασσα κολυμπώντας στὴν ἐπιφάνεια, σὰ σκυλλί μᾶδρο καὶ χοντρό.

ὄψεσ σὸ πὼς βυθιζόταν, πὼς κολυμποῦσε ὡς τὴν πιὸ ἐλαχίστη κίνησιν τῶν μεμβρᾶνων τῶν ποδιῶν καὶ τῆς οὐρᾶς, πὼς κρυβόταν πίσω ἀπὸ μιά ξέρα τοῦ βυθοῦ καὶ πὼς ἔχαπτε λαίμαργα τὸ θῆμα τῆς ἐνέδρας. Καὶ ἀκριβῶς ἡ φαντασία τὴν ἔφερνε στὴν ἐπιφάνεια μερικὰ δευτερόλε- πτα προτοῦ πραγματικὰ ἀνέλθῃ. Μετὰ πέταξε στὴν εἴσοδο μιάς σπηλιάς, ὅπου μιά φώκια πού κοι- μόταν ἀμέριμνη, ξύπνησε καὶ ρί- χτηκε στὴ θάλασσα κολυμπώντας στὴν ἐπιφάνεια, σὰ σκυλλί μᾶδρο καὶ χοντρό.

Μετὰ ἀπὸ λίγα λεπτὰ ἀδιαφο- ρίας, ἕνα στίγμα αἰωνιότητος διέρ- ρηξε τὸ χρόνο: εὐθεῖα γραμμὴ, λευκὴ γραμμὴ καὶ γύρω αἰώνιος πάγος.

Ἐνα βίωμα μὲ τίς προπρεπτικές ἡ ἀναγκασιάζουσες του εἰκόνας κυ- βερνάει τῆ ζωῆ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἡ ἀνακάλυψη αὐτῶν τῶν κρυφῶν εἰκόνων τοῦ ὑποσυνειδήτου, φέρνει τὴν ἡρεμὴ χαρὰ ἢ θλίψη καὶ μιά γεῦσι οὐδτερότητας ὡς ἡ ἄλλη ἀκρῆ τοῦ ὕπνου: ἐπιστροφή στὴν ἡσυχία ὕστερ' ἀπ' τῆ διαταραχὴ τῆς: Τροῖα μου τώρα ἡ ἀνασκαφὴ συνει- δητῆ σὲ φέρνει. μ' αὐτὸς δὲ μετανοῶναι ἐπὶ τὰ πού ἴδεν ἔχει ἐπιστρέψει (Συνέχεια στὴν 6ῃ σελίδᾳ)

Εἶχαμε, κάμει ὄρο καὶ σταβρὸ νὰ μὴν δεχτοῦμε ἀνθρώπο πού θά ζη- τοῦσε «συνέντευξι», ὅτε νὰ δώσου- με προφορικὰ γιὰ δημοσίεψῃ τίς γνώ- μας μας. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ εἶχαμε καεὶ πολλές φορές. Κάποτε τόσο μᾶς εἶχε ἀγαναχτήσει κάποιος νέος, ὀνόματι Γαῖδαράκης, πού μᾶς εἶχε βλεῖ νὰ ἀραδιάζουμε ἀνοήσιες ἐκφράζοντας τὸ θαυμασμὸ μᾶς τάχα γιὰ τὸν Ἄ- ποστολόκη καὶ τὴν ἀποστοροφῆ - μᾶς γιὰ τὸν Παλαμᾶ, πού γιὰ νὰ βγά- λουμε τὸ ἀχι-μᾶς, ἀφοῦ καὶ τῆ «δι- ἀψευσι» μᾶς ἐστρέβλωσε, σκαρῶσα- με τὸ ἔξῃ: Μιά νέα μεγάλη ἐφημερίδα, -μὴν ἀπορεῖς- δημοσιεύει συνεντεύξεις λογίων.

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΜΙΑ «ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ». — ΘΙΑΣΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗ — ΦΡ. ΛΟΝΤΑΛ — ΣΥΖΥΓΟΙ ΜΕ ΔΟΚΙΜΗ — ΚΩΜΩΔΙΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΤΟΥ Κ. ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ

σερες πρωταγωνιστῆς τὴν Κα Κατε- ρίνα, τὴν Κα Θάλεια Καλλιγᾶ, τὸν κ. Γιαννίδη καὶ τὸν κ. Χόρν. Μία με- σοκοπὴ χήρα, κοσμικὴ πλουσία, ἔξυ- πνη καὶ ἐμπειρὴ στῆ ζωῆ, μιά νέα κοσμικὴ πλουσία, ἔξυπνη καὶ ἀπο- φασιστικὴ, ἐναγερνοπαληκάρο, ἄν- θρωπος περιορισμῶν καὶ ἀπραγῶς στὰ ἐρωτικά κι' ἕνας δούκας νεαρὸς, ἔξυπνος καὶ χρωκοπημένος, αὐτὰ ἦσαν εἰς τὰ πρόσωπα τῆς κω- μωδίας.

στῆς ἔχει περιέργεια, ἄς πάει νὰ ἰδεῖ καὶ τίς ἄλλες. Ἐκεῖ εἶνε τὸ θέατρο. Ὄσοτὸς ἡ κα Κατερίνα ἦτανε θαυμά- χηρα σαραντάρη, γλυκεῖα, καλοζωί- σμηνη, ἔξυπνη, ὀλοζώντανη. Νὰ τὴν ἐρωτεύσει τρελλὰ, τέτια πετυχιὰ εἶχε στὸ ῥόλο-τῆς. Τέλια ἐκφραση τῆς ὄριμης, μπελάτης, ἔξυπνης, θηλυκεῖας γυναικας.

Ἐμᾶς νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δὲ μᾶς πολυμέλει γιὰ δούκας χρωκο- πημένους, γιὰ γερνοπαληκάρη ἀ- ζώπια, γιὰ χήρες τοῦ κόσμου καὶ κοπέλες πᾶμπλουτες. Αὐτὰ τὰ πρό- σωπα μποροῦνε νὰ ζῆσουν ὅπως θέ- λουνε κι' οἱ παραξενιῆς τους εἶτε οἱ τρόποι πού καταφέρνουνε νὰ λύνουνε τ' ἀτομικά τους μικροπροβλήματα, πὼς θά φάνε, ἢ πὼς θά κοιμηθοῦνε, δὲ μᾶς παρασκοτιζοῦνε. Ἐχοῦμε ἄλ- λες σκοτοῦρες στὸ κεφάλι μᾶς. Δὲν τὴν μποροῦμε ὅμως ν' ἀρνηθοῦμε στὸν ἀγνωστὸν-μᾶς συγγραφέα τοῦ ἔργου κάποιη μαστοριά στὴν τεχνικὴ καὶ ἀρκετὴ κοσμικὴν ἔξυπνάδα. Τίποτ' ἄλ- λο. Θά μοῦ πείς, ἀπὸ τὴν πρώτη πρᾶξῃ τᾶ-βγαλες ὅλα αὐτὰ; Ἐ ναί, ἀπὸ τὴν πρώτη πρᾶξῃ. Ἐν ὁ ἀναγνώ-

Ἐ, δὲν εἶχε τὸν ἀέρα. Στὸ στίτι-τῆς μέσα, καὶ φαινότανε σάν ξένη, ἐνὼ οἱ προσκαλεσμένοι-τῆς ἦσανε πιὸ τοῦ σπιτιοῦ κι' ἀπὸ τὴν ἴδια. Στὸ πρό- γραμμα δὲν ἀναφέρεται σκηνοθετῆς. Ἰσως ἀπ' τὴν ἔλλειψη-του νὰ παρου- σιάστηκε κι' αὐτὸ τὸ ἀνάποδο. Νομί- ζοῦμε ὅμως πὼς στὴν Καλλιγᾶ τα- ιριάζει μᾶλλον τὸ κλίμα τῆς Τραγο- δίας ἀπ' τὸ κοσμικὸ δρᾶμα.

Ὁ κ. Δ. Χόρν, τὸ νέο ἀπόχτημα τοῦ θιάσου, ἐξελλισσεται πολὺ καλά. Εἶνε γοητευτικὸς μὲ τῆ ζωηρὴ ἐκφραστικὴ του τέχνη, πού συνδυάζει νεανικὴν ἀ- φέλεια μὲ πνεῦμα εὐπάτελο. Ἐννο- εῖται ἡ «μουσικὴ κωμωδία» ὅπου ὀ- πηρέτησε στὸ μεταξῷ, πρόφρασε νὰ τοῦ ἀφήσει κάποιος λεκκέδες, κά- ποια τικ στίς χειρονομίες-του, ὅπως ἡ φεβγαλέα ματιὰ στὰ νύχια τοῦ ἀ- ριστεροῦ-του χεριοῦ καὶ τοῦ φευαλέο χαιδέμα τῆς χτενιασῆς-του. Τῆ βρα- δυὰ αὐτὴ εἶχε καὶ συγκινητικὸν τράκ.

Ἐννοεῖται ἡ «μουσικὴ κωμωδία» ὅπου ὀ- πηρέτησε στὸ μεταξῷ, πρόφρασε νὰ τοῦ ἀφήσει κάποιος λεκκέδες, κά- ποια τικ στίς χειρονομίες-του, ὅπως ἡ φεβγαλέα ματιὰ στὰ νύχια τοῦ ἀ- ριστεροῦ-του χεριοῦ καὶ τοῦ φευαλέο χαιδέμα τῆς χτενιασῆς-του. Τῆ βρα- δυὰ αὐτὴ εἶχε καὶ συγκινητικὸν τράκ. Ἐννοεῖται ἡ «μουσικὴ κωμωδία» ὅπου ὀ- πηρέτησε στὸ μεταξῷ, πρόφρασε νὰ τοῦ ἀφήσει κάποιος λεκκέδες, κά- ποια τικ στίς χειρονομίες-του, ὅπως ἡ φεβγαλέα ματιὰ στὰ νύχια τοῦ ἀ- ριστεροῦ-του χεριοῦ καὶ τοῦ φευαλέο χαιδέμα τῆς χτενιασῆς-του. Τῆ βρα- δυὰ αὐτὴ εἶχε καὶ συγκινητικὸν τράκ.

Ἐννοεῖται ἡ «μουσικὴ κωμωδία» ὅπου ὀ- πηρέτησε στὸ μεταξῷ, πρόφρασε νὰ τοῦ ἀφήσει κάποιος λεκκέδες, κά- ποια τικ στίς χειρονομίες-του, ὅπως ἡ φεβγαλέα ματιὰ στὰ νύχια τοῦ ἀ- ριστεροῦ-του χεριοῦ καὶ τοῦ φευαλέο χαιδέμα τῆς χτενιασῆς-του. Τῆ βρα- δυὰ αὐτὴ εἶχε καὶ συγκινητικὸν τράκ.

B. ΡΩΤΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΧΝΗ - ΠΟΙΗΣΗ

ARTHUR RIMBAUD

ΤΟ ΜΕΘΥΣΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

Καθὼς ἐπάνω σὲ γαλήνιους σιγοκυλοῦσα ποταμοῦς ἐνοιωσα ἐξάνου ἀπ' τοὺς πιλότους καρ εἶχα πιά ἐγκαταλειφθεῖ. Τοὺς γύμνωσαν καὶ σὲ πασσάλους κωφῶνοντάς τους οἱ Ἐρυθροί, ἀφιονισμένοι τοὺς τοξεύαν μ' ἄγριες κραυγές, μὲ ἀλαλαγμοῦς.

Εἶδα τοὺς βάλτους νὰ κοχλάζουν, δίχτυα πελώρια ὅπου σαπίζει μέσα στὸ βοῦρλο τους γιγάντιον ἐνὸς Λεβιάθαν τὸ κορμί, τῆ νηνεμῖα εἶδα νὰ σπάζῃ ἐξάνου κι' ἡ θύελλα νὰ ποντίζει τὰ βάραθρα τὰ μακρυομένα μὲ καταράχτινη ὀρμη.

Δὲ μ' ἐνοιᾶσε ποιά μοῖρα βρήκε τὸ ἄτυχο ἐκεῖνο ναυτολόδι πού κουβαλοῦσε ἀπὸ τῆ Φλάντρα στᾶρι, καὶ νῆματα Ἄγγλικὰ. Ὅταν ἐκόπασεν ὁ σάλος καὶ σβύστηκε τὸ μοιρολόδι, ἔρμαιο μὲ πῆραν τῆς φυγῆς μου τὰ κόματα δαιμονικά.

Μάργαρη κόματα, ἀσημένιους ἥλιους, οὐράνια σταχτωμένα, πάγους, βουλιάγματα ἀποτρόπαια σὲ βάθη κόλπων σκοτεινὰ, ὅπου γιγάντια φίδια πέφτουν ἀπὸ ἔντομα καταπιωμένα, πάνω ἀπὸ δέντρα τερατῶδη στάζοντας μύρα μελανὰ.

Στῆς παλιρροίας τῆ μανιασμένη δίνη κυλιόμουν τὸν ἄλλο χειμῶνα, τόσο κοῦφον, ὅσο καὶ τὸ μυαλὸ μικροῦ παιδιοῦ. Οἱ ἐκπληκτες πού ἀφῆνα ξωπίσω στεριές, στοῦ τρελλοῦ ταξειδιοῦ τὸ δρόμο, δὲν εἶδαν ποτές τους ὄργιο θριάμβου πιὸ μεγάλο.

Ἦθελα στὰ παιδιὰ νὰ δεῖξω τοὺς κόσμους τῶν γλαυκῶν κυμάτων, χρυσόφαρα χαριτωμένα καὶ ψάρια τραγουδιῶτα ἄνθινο ἀφροῖ μ' ἔχουν μυρῶσει στίς νύχτες τῶν παραδαρμάτων κι ἄνεμο ἐξᾶισιο στὰ φτερά τους μὲ λίκνισαν εὐφραντικά.

Ἐχει εὐλογήσει ἡ τρικυμιά τὸ ζῦπνημά μου τὰ πελάγη, κι' ἔχω ἐλαφρὰ ὡς φελλὸς ἐπάνω στὴν ἄγρια θάλασσα χορέψει, στὸ κῆμα πού ὄλοι τὸ ὀνομάζουν αἰώνια τῶν ναυαγῶν ἀρπάγη, δέκα νυχτιές, χωρὶς τοῦ φάρου τὸ ἀγαθὸ φῶς νὰ μὲ χαϊδεύει.

Κάποτε, αἰώνια ταξιδεύτρα τοῦ ἀπείρου, ταλαιπωρημένη, ἡ θάλασσα πού ἔχει ἀπαλύνει τοὺς σάλους μου μὲ τὸ λυγμὸ τῆς, τὰ χλωμά, σκοτεινὰ τῆς ἄνθη μοῦ ἀνέβραζε ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς, κι ἔμενα ἐκεῖ σάμπως γυναικᾶ σὲ μιά ἰκεσία γονατισμένη.

Γλυκὰ, σάν τὸ χυμὸ τῶν μῆλων στῆ γεύση ἐνὸς παιδιοῦ, κι' ἀκόμα, διαπέρασαν τὸ ἐλάτινὸ μου σκάφος τὰ πράσινα νερά, ξεπλένοντάς με ἀπὸ κηλίδες μπλάβες κρασιῶν, ἀπὸ τῆ βρωμα, τινάζοντας τὴν ἄγκυρά μου καὶ τὸ τιμόνι μου μακριὰ.

Σὰ χερσονήσι πού λικνίζονται στ' ἀκρογιάλια του οἱ ἐκκρίσεις κι' οἱ γοερές φιλονικίες κάποιων πουλιῶν μὲ ξανθὰ μάτια, καὶ πάντα ἀρμένιζα ὥσπου ἀνάμωσ' ἀπὸ τ' ἀσθενικά μου ξέρτια ὕπτιους κατέβραζε πνιγμένους ἢ τρικυμιά νὰ τοὺς κοιμήσῃ.

Κι εἶναι ἀπὸ τότε πιά ἡ ψυχὴ μου μέσ στοῦ πελάου δροσολουσμένη τὸ ποίημα, διστίκτον ἀπὸ ἄστρα, στεφανωμένο ἀπ' τὸν ἀφρό. Τοὺς πράσινους αἰθέρες πίνω τὴν ὥρα πού σάν ἐλαφρὸ πλεοῦμενο φάσμα, σκεπτικὸς κάποιος πνιγμένος κατεβαίνει.

Κάτω ἀπὸ τὰ μαλλιὰ τῶν κόλπων, τοῦ ὀλέθρου πλεοῦμενο, τοῦ τρόμου σ' ἕνα παντέρημον αἰθέρα ριχμένο ἀπὸ μιάν ἄγρια μπόρα, ἐγὼ, πού θαρρηκτὰ καράβια καὶ ξακουσμένα ἰστιοφόρα δὲ θά μπορούσαν ν' ἀνασῶρουν τὸ μεθυσμένο σκελεβρὸ μου,

Κι ὅπου οἱ πικρές τοῦ Ἐρωτα φλόγες κοχλάζουν, βάφοντας μὲ στάλες αἰμάτινες τὰ μπλάβη πλάτη, κάτω ἀπὸ τὸ λαμπυρισμὸ τῶν ἥλιων, ἔξαλλες μανιές σ' ἕναν παράφορο ρυθμὸ, πιὸ δυνατές ἀπ' τὸ μεθῦσι κι ἀπὸ τῆ λύρα πιὸ μεγάλες.

λευτέρο, ἀπὸ καπνοὺς ζωσμένο, πλέοντας σὲ ὀμίχλη μενεξένια, ἐγὼ πού διατρυποῦσα τ' ἄλκα οὐράνια τῆς ἀνατολῆς σάν ἕνα τοῖχο πού θαυμάσιο γλύκισμα φέρνει σὲ ἀφελείς ποιητές, τίς βλέννες τῶν αἰθέρων, τὰ μουσκα τὰ ἥλιισταλαγμένα,

Ξέρω τὰ οὐράνια πού ἐσοκίζονται σὲ ἀστραπές· καὶ τ' ἀγριοκαίρια τῶν καιγιῶδων, τοὺς τυφῶνες· τίς ἀπαλές, ἔξρω νυχτιές, τὴν ἐκθαμβῆν ἀγὴ πού μοιάζει μ' ἕνα λαὸ ἀπὸ περιστέρια, γνώρισα ἐκεῖνα πού οἱ ἀνθρώποι δὲ γνώρισαν ἴσως ποτές.

πού, διστίκτον ἀπὸ μηνίσκουος ἤλεκτρικούς, ποντοποροῦσα, ἐνὼ ἡ χορεία μ' ἀκολουθοῦσε τῆς ἱποκάμπης σκοτεινῆς, ὅταν στοῦ θέρουσ τὸ μαστίγωμα ἐσπάζαν καὶ κατακυλοῦσαν μέσ' ἀπὸ διάπυρες χοάνες οἱ βαθυγάλαζοι οὐρανοί,

Τὸν ἥλιο χαμηλὰ ἀπὸ φρίκες μυστηριακές κηλιδωμένο νὰ φωτολοῦζει, παγετώνες μενεξεδένιους τοῦ βορρᾶ, παρόμοια ὑποκρίτες σὲ κάποιη δράματα ἀρχαῖα καὶ φοβερά, τὰ κόματα εἶδα νὰ κυλοῦνε τὸ ριγλὸ τὸς πεπρωμένο.

Ἐγὼ πού τῶν Μαελοτρόμ γροικοῦσα καὶ τῶν Βεεμῶ τὸ φρικαλέον ἐρωτικὸ τραγοῦδι ὡς ρίγος ἀπόμακρο καὶ ὡς οἰμογῆ, τῆς γαλανῆς ἀκινήσιας κλώστης αἰώνιος, τώρα πλέον τ' ἀρχαῖα μουράγια τῆς Εὐρώπης μόνη ἢ ψυχὴ μου νοσταλγεῖ.

Τὴν πράσινη νυχτιὰ, τὸ χιόνι τὸ ἐκθαμβῶν ἔχω ὄνειρευθει, φιλιὰ στῶν θαλασσῶν τὰ μάτια πού ἀργὰ ἀνεβαίνουν· χυμοὺς πού ἀνάκουστοὶ κυκλοβολοῦνε· καὶ τῶν φωσφῶρων τὸ βαθὺ τραγοῦδι ὅταν ἐμπνέει γαλάζο καὶ κίτρινο νὰ διαχυθῇ.

Εἶδα νησιὰ πού οἱ οὐρανοὶ τους ἀνοίγουνε μιά μεθυσμένη στὸν ποντοπόρο ἀγκάλῃ· καὶ εἶδα τὰ ἀρχι-πελάγη τὰ ἀστρικά. Σὲ τέτοιες νύχτες δίχως τέλος μήπως κοιμάστε ἐξωρισμένοι λαοὶ χρυσῶν πουλιῶν, ὡ Σφρήγι πού θάρθετε μελλοντικά;

Μῆνες ἀκέρειους ἀκλουθοῦσα τίς φουσκοθαλασσιές πού ἐσποῦσαν πάνω σὲ ὑφάλους τὴν ὄργη τους, ταύρων κοπάδι ὑστερικό, χωρὶς νὰ φαντασθῶ τὰ πόδια τῶν Μαριάμ πὼς θά μπορούσαν μὲ τὸ Ἅγιο φῶς τους νὰ δαμάσουν τῶν ὠκεανῶν τὸ μικηθμὸ.

Ἐννοεῖται ἡ «μουσικὴ κωμωδία» ὅπου ὀ- πηρέτησε στὸ μεταξῷ, πρόφρασε νὰ τοῦ ἀφήσει κάποιος λεκκέδες, κά- ποια τικ στίς χειρονομίες-του, ὅπως ἡ φεβγαλέα ματιὰ στὰ νύχια τοῦ ἀ- ριστεροῦ-του χεριοῦ καὶ τοῦ φευαλέο χαιδέμα τῆς χτενιασῆς-του. Τῆ βρα- δυὰ αὐτὴ εἶχε καὶ συγκινητικὸν τράκ.

Πάνω σὲ ἀπίστευτες Φλωρίδες ἔχω σκοντάψει στῆ φυγῇ μου κι εἶδα μέσ στ' ἄνθη νὰ φεγγρίζουν μάτια πανθήρων· φωτεινὰ οὐράνια τόξα τενωμένα στὰ χάψ τῆς θαλασσίας ἐρήμου νὰ μοιάζων χαλινούς πού σέρνουν κοπάδια ἀλόγων γαλανὰ.

Ἐννοεῖται ἡ «μουσικὴ κωμωδία» ὅπου ὀ- πηρέτησε στὸ μεταξῷ, πρόφρασε νὰ τοῦ ἀφήσει κάποιος λεκκέδες, κά- ποια τικ στίς χειρονομίες-του, ὅπως ἡ φεβγαλέα ματιὰ στὰ νύχια τοῦ ἀ- ριστεροῦ-του χεριοῦ καὶ τοῦ φευαλέο χαιδέμα τῆς χτενιασῆς-του. Τῆ βρα- δυὰ αὐτὴ εἶχε καὶ συγκινητικὸν τράκ.

Γιατὶ πιά, ὡ κόματα, λουσμένο στίς ραθυμιές σας, δὲν ἀντέχω γιὰ τοὺς ἐμπόρους νὰ ξανοίγω δρόμους ἐπάνω στὸν ἀφρό, ἀπ' τίς περήφανες σημαῖες κι' ἀπ' τίς φωτιές μέσα νὰ τρέχω, Κι ὅτε νὰ πλέω κάτω ἀπ' τὰ μάτια τὰ τρομερὰ τῶν γεφυρῶν. (Μετάφρ.)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΡΑΛΗΣ 9 Οκτώβριος 1942

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΙΚΑΙΡΑ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΝΕΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΕ ΤΟΝ ΑΓΗΓΟΡΑ ΑΣΤΕΡΙΑΔΗ

Του κ. ΗΛΙΑ ΖΙΩΓΑ

Στη Δραματική Σχολή του Έθνικού θεάτρου, εκτός απ' τους καθηγητές της υποκριτικής κ. κ. Νίκο Παπαγεωργίου και Πέλο Κατσέλη, φέτος θα διδάξει κι' ο μεγάλος ήθοποιός μας κ. Αιμίλιος Βεάκης.

Επίσης ο χορογράφος του Έθνικού Θεάτρου κ. Άγγελος Γριμάνης, θα διδάξει χορό και ρυθμική στους μαθητές της Δραματικής Σχολής του Έθνικού Θεάτρου.

Το υπόλοιπο καθηγητικό προσωπικό παραμένει το ίδιο. Δραματολογία θα διδάσκει, όπως και πέρσι, ο διευθυντής της Σχολής και Πρόεδρος της Έταιρίας Έλληνων Θεατρικών Συγγραφέων, κ. Θεόδωρος Συναδινός, κι' ο ποιητής κι' άλλοτε Γενικός Διευθυντής του Έθνικού κ. Κ. Καρθαίος Ιστορία του θεάτρου, ο κ. Νίκ. Λάσκαρης, Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας ο γνωστός κριτικός κ. Κ. Θ. Δημασκίου, σκηνική συμπεριφορά, ή Μονταίν (κ. του Έθνικού κ. Σωκράτης Καραντινός, Συναδινό) και όρθοφωνία, ο σκηνοθέτης

Πιθανώς να πληρωθεί και η έδρα της Ιστορίας της τέχνης, που είναι κενή κάπου τρία χρόνια τώρα.

Στο Έθνικό Θέατρο επίσης, προσελήφθη και μια νέα γυναίκα, η ζωγράφος κ. Εύα Καρπογιάννη, ως βοηθός σκηνογράφου. Είναι η πρώτη ελληνίδα που αναλαμβάνει τέτοια δουλειά, που ως γνωστόν, δεν είναι ούτε πολύ εύκολη, ούτε δίχως κόπους.

Ο καινούργιος «βίαιος των τεσσάρων» άρχισε με τη διεύθυνση του κ. Τ. Μουζενίδη, ποίνα και καλλιτεχνικός του διευθυντής, πρόβες σ' ένα πολυκόμο δράμα που ακόμα δεν του δόθηκε οριστικός τίτλος. Ο θίασος αυτός θα παίζει στο «Πάνθεον» — που θα έχει ηλεκτρικό φωτισμό — και β' αρχίζει τις παραστάσεις του στις 15 του ερχόμενου μήνα.

Στον παραπάνω θίασο πάθησε κι' ο νέος ήθοποιος κ. Άγγελος Γιαννιούλης για τον οποίο πολλά τα καλά λέγονται.

Ο «Ελεύθερος Καλλιτεχνικός Όργανισμός» αποφάσισε τελικά ν' αρχίσει τις χειμωνιάτικες παραστάσεις του, που θα δοθούν στο θέατρο «Βρετανία», με το έργο του μεγάλου σύγχρονου δραματουργού Όνηλ «Το παράξενο ίντερμέτζο» στο οποίο άρχισαν οι πρόβες. Θα παίξουν εκτός από την κ. Κατερίνα και οι κ. κ. Γληνός, Γιαννιούλης, Χόρν και τ' άλλα στελέχη του θίασου.

Ο θίασος του «Πάρκ» δίνει τη δεύτερη τη τελευταία παράσταση της «Φωτεινής Σάντση» που θάβαι και η τελευταία παράσταση του θίασου.

Η επιτροπή των μαθητών των δραματικών σχολών παρουσιάστηκε στον κ. υπουργό των Οικονομικών και του υπέβαλε έγγραφο του υπουργείου Παιδείας για τη χορήγηση αδειών στους τελειοφοίτους των Δραματικών Σχολών. Επίσης παρουσιάστηκε και στον κ. Δήμαρχο Άθηνων και του εξήτησε τη διάθεση μιας αίθουσας για να χρησιμοποιηθεί για τη στέγαση της και για λέσχη.

Από τους ζωντανούς ζωγράφους, που λήθησαν έργα του Βιτωσώρη, του Γερμενή κ. κ.

Ο Άστεριαδής του οποίου η τσόν ενδιαφέρουσα συνέντευξη με το συνεργάτη μας κ. Ηλία Ζιώγα, δημοσιεύεται σ' άλλη στήλη, έχει ετοιμάσει πολλή εργασία, πλούσια, επίσης και σε ποιήματα. Πρόκειται, για μια σειρά ποιημάτων (έλαιωγραφίες) και για μιά άλλη ποικιλία και τοπικών πάλι, κατωμένων με άκουσέλλα. Τα τελευταία αυτά, έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί ο δημιουργός των αναδεικνύεται ξεκάθαρα ως ποιητής ακουσελλιστής.

Στις 27 τούτων τον μήνα θα γίνουν εισαγωγικές εξετάσεις στη Δραματική Σχολή του Έθνικού.

Κάπου τρία χρόνια, είχα να δω έργασια του ζωγράφου Άστεριαδή. Πάντα στο παρελθόν, όταν έβλεπα στις εκθέσεις έργα του, εύρισα καλά λόγια, για να επαίνεσω την κάθε εμφάνισή του. Γιατί πάντα ο καλλιτέχνης αυτός, είχε κάτι ενδιαφέρον να μας πει. Αυτό το ενδιαφέρον, θρίσκονταν στην αδιάκοπη ανανέωσή του. Βλέπαμε τον καλλιτέχνη που ψάχνει, που έρευνα, που δεν αρκείται κι' ούτε ικανοποιείται στο γνωστό — έστω κι' αν αυτό τάζεται τώρα ο καθένας, το μέγεθος της εκπλήξης μου, όταν, ύστερα από τόσα χρόνια που είχα ν' αντικρύσω έστω κι' ένα νέο πίνακά του, είδα, τις ημέρες αυτές που τον συνήτησα στο εργαστήριό του ένα αρκετά σεβαστό σε ποσότητα μέρος, της τελευταίας του παραγωγής. Είναι γνωστοί βέβαια οι στενοί δεσμοί του Άστεριαδή με την άκουσέλλα — το καταφρονιμένο αυτό ύλικό, που κι' από μās ακόμα, πολλοί το υποτιμούσαν. Τώρα οι δεσμοί αυτοί δεν έγιναν απλώς στενότεροι, αλλά υπόθεση ιδιαίτερη του καλλιτέχνη. Προσπαθεί — και με πάσα καλά, εύτυχημένα θάβλεγα, αποτέλεσμα! — να το αποκαταστήσει στην πρόποσα θέση του. Και το επιτυγχάνει περίφημα! Άρκει να δει κανείς μερικά πορτραίτα του (κυρίως) και κάποια τοπεία του, εργαζόμενα με την ύλη αυτήν, για να θεσθαωθεί για τα γραφόμενά της, που ασφαλώς πολύ απέχουν απ' την πραγματικότητα. Και τούτο, γιατί ο Άστεριαδής, αρτίστας με ηγασίο ταλέντο που χαλκείται κάθε στιγμή στο άμύνη επάνω του λέγεται: σκεπτική άνησυχία, καταλάβε από διαίσθηση μάλλον, πώς η άκουσέλλα, ούχέ χείρια ικανά μπορεί να δώσει κάποιες ποιότητες, καθαρά ζωγραφικές, που άλλη ύλη, το λάδι αίσφης, δεν μπορεί από φυσικου του να φτάσει και πρό πάντων, να γυίξει! Παράδειγμα οι Έγγυλέσι άκουσελλιστες, που καταφέρναι να εκφράσουν με την ύδατογραφία, όχι απλώς τα πιο σύνθετα δράματα τους, αλλά και τις πιο ελάχιστες, τις φευγαλέες ελασθησίες των. Τα πέντε—έξη κομμάτια άκουσελλιστας που είδα προχτές στο άτελείς του Άστεριαδή, (πρόσφατη δημιουργία του καλλιτέχνη) μ' έπεισαν άπόλυτα για τις δυσσημειμένες και τόσο υποτιμημένες άρετες του ύλικου αυτού. Τόσο τα τρία πορτραίτα γυναικών που είδα (σε μέγεθος λίγο μικρότερο του φυσικού), όσο και τα τοπεία του, και πρό πάντων οι προσωπογραφίες των δυο μικρών κοριτσιών, διέλλουσαν, με την ποιότητα, τη φρεσκάδα, και το θετικισμύ τους, και τις ελάχιστες έπιφυλάξεις μου. Πράγματι η άκουσελλιστας, σέ χείρια ικανά κάνει θαύματα. Βέβαια, ο Άστεριαδής, δεν περιόριζεται μόνο σ' αυτήν. Με το ίδιο πάθος, εργαζεται και το ελαίοχρωμα. Άλλ' άς στρέψουμε τη σελίδα. Άς τόν αφήσουμε να μās άναπτύξει τις άπόψεις του, τις σχετικές με τα τρία—τέσσερα βασικά έρωτήματα που του θέσαμε.

Κάθωμαι άπέναντί του, είνε άπόγεμα, και κάνει κάποια ζέστη. Φορεί ένα λευκό ποκάμισο, με κοντά μανίκια, και γιανκά άνοιχτό — άλά Μπαζόν, Κροατό στα χείρια του μιάν άλυσίδα, την όποιαν και στριφογυρίζει όλοένα μέσα στα δάχτυλά του. Του έξηγώ με λίγα λόγια την έπισκεψή μου. Είναι πρόθυμος — και μ' άκούει. Τόν ρωτώ:

— Θάβλεγα να μās λέγατε, πώς είδατε την κίνηση που παρατηρήθηκε τον τελευταίο καιρό στα έργα της τέχνης, έξ άφορητός του πληθωρισμού.

Χαμογελά — κι' άμέσως άρχίζει.

— Ξέρετε, δεν είμαι άνθρωπος των λέγων. Ένας που είνε κλεισμένος στο έργαστήριό του, είνε κάπως δύσκολο να άναπτύξει τις γνώμες του. Νομίζω ώστόσο, ότι το κυριώτερο ελατήριό της κίνησης αυτής, θρίσκειται στη φθηνεία αυτών των αντικειμένων, έναντι όλων των άλλων πραγμάτων. Γιατί έξ πάρομο, το πόσο πουλιόταν ένα έργο ζωγραφικής πριν απ' τον πόλεμο, και πόσο τώρα; Ένα έργο που άγοράζονταν λ. χ. για πέντε χιλιάδες δραχμές (σας λέω τη φθηνότερη τιμή), σήμερα, πόσο πρέπει να πουληθεί; Θάπρεπε νομίζω, αναλογικά προς την αξία τη σημερινή της δραχμής, να πουληθεί πέντε... έκατομμύρια! Κι' όμως δεν πουλιέται περισσότερο από 500—600 χιλιάδες! Το ποσοστό της υπερτίμησης είνε ελάχιστο δηλαδή. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν, νομίζω, στράφηκαν πολλοί προς τ' αντικείμενα τέχνης, έπωφελομένοι, άπλωσ της σούκαιρίας αυτής. Με τα χείρια τα μās λιθωγραφίας, άγόρασαν έργα αξίας. Αυτό το γεγονός πάντως, που όλοι το ζήσαμε φυσικά, μās βάζει σε κάποιες σκέψεις, γιατί όταν πουλιότανται φτηνά, γινόμαστε πιο προσοίτι. Κυρίως τους νέους άφορά αυτό, γιατί βέβαια, οι

παλθοί έχουν τη φήμη τους και τις γνωριμιές των. Έτσι έρχεται η άναγνώριση πιο γλήγορα!

— Ώστε;

— Άπλουστάτα, από μιάν άποψη, είνε καλή μιά τέτοια κίνηση, άν και από άλληνα, γινόμαστε... μεροκαματιάρηδες! — Κι' όχι άπως άλλωστε, που τέλος πάντων, μπορούσε να περιπέσουν και μερικά χείρια, από μιάν άγορά, και να κάνουμε ένα ταξιδάκι, ή να φτιάξουμε ένα μεγάλο έργο, κτλ. Δηλαδή, έχει και τα μειονεχτήματα του.

— Η κίνηση αυτή, γύρω από ποιά έργα είνε;

— Η μεγαλύτερη κίνηση είνε με τους πεθαμένους καλλιτέχνης, κι' έτσι έμεις, οι ζωντανοί, έπωφεληθήκαμε όταν... τέλειωσαν οι πεθαμένοι! (Χαμογελά). Δεν έβλαψε πάντως, όλη αυτή η κίνηση, γιατί έβγαλε απ' τους τοίχους τις λιθωγραφίες και τοποθέτησε στη θέση τους έργα πραγματικά. Άλλο είνε να κρεμάσει κανείς στο σπίτι του ένα πρωτότυπο έργο, κι' έντελως άλλο, το να κόβει απ' τα περιοδικά, και να ντεκοράρει κατ' αυτό τον τρόπο το σπίτι του...

— Οι ζωντανοί καλλιτέχνης, κινήθηκαν όσο θάπρεπε;

— Όχι, νομίζω. Κι' αυτό όφείλεται, σε διάφορους λόγους. Πολλοί δεν θέλησαν, άπλως ή δεν μπόρεσαν ν' άναποκριθούν, λόγω των περιστάσεων. Αυτό κυρίως όφείλεται στο ότι δεν δόθηκε ή πρόποσα τιμή, ενώ έπρόκειτο για έργα πραγματικής αξίας, που στείχισαν όχι μόνο κόπο, αλλά και έξοδα σε ύλικά, μοντέλο, κτλ.

— Αξέηθα σε ό τάξεις των φιλοτέχνων;

— Ασφαλώς, άν και μάλλον συνέθη κάτι άλλο. Δημιουργήθηκαν νέοι φιλοτέχνοι, που δεν τους περιμέναμε, κι' ίσως μάάλιστα, σ' άλλη, οποιαδήποτε περίπτωση, να μην έμφανίζονταν — σε όμαλους καιρούς έννοω. Αυτοί οι καινούργιοι φιλοτέχνοι, πιστεύω ότι θα μείνουν, γιατί το να συλλέξει κανείς, και ίδιος έργα τέχνης, είνε μιά μανία, ένα πάθος, που προϋποθέτει μιά πίστη. Μιά συνειδητή πίστη. (Ξαφικά, θλέποντας ότι είπε ότι είχε να πει, πήρε άσυναίσθητα άλλο ύφος, για να συμπληρώσει, σαν κατακλείδα): Άλλ' είμαι πάντα σκεπτικιστής, άν γενικά όφέλησε τους καλλιτέχνης αυτή η κίνηση...

— Σχετικά με το οικονομικό πρόβλημα των καλλιτεχνών, τί έχετε να μās πείτε; Έπηρεάζει;

— Άκανθώδες και μεγάλο έρώτημα — μου άπαντά χαμογελώντας. (Ύστερα, σά να προσπαθεί να συγκεντρωθεί, σταματά ένα—δυο στιγμές, και κατόπι μου λέει): Έγώ, σκέπτομαι πάντα, ότι ο καλλιτέχνης δεν πρέπει νάναι πλούσιος, άλλ' όχι βέβαια και προλετάριος. Νάχει ό τι του άρκει, για να έξοικονομεί τα ύλικά του και την τροφή του. Αυτό το πιστεύω (και τονίζει τις λέξεις του στοιχυρίζοντας την άλυσίδα μέσα στα δάχτυλά του), γιατί όσοι καλλιτέχνης έχουν άνεση, μόλις τους περάσει το μεράκι (γιατί μεράκι είνε η τέχνη — ξαναλέει, και χαμογελά), άρχίζει να τους περνά κι' ο ένθουσιασμός. Έχοντας μιά περιουσία, τους άπασχολεί και τους άποροφά τόσο αυτό το γεγονός, ώστε αφήνουν την τέχνη, για να μ' ήχάσουν τα χείριά τους. Οι περισσότεροι μās βέβαια, δεν έχουν, (περιουσία έν.), γιατί προεργάζομαστε απ' το λάδι, απ' την επαρχία, είμαστε παιδιά φτωχών οικογενείων. Φερμένοι εδώ λοιπόν, κι' άφοδ σπουδάζουμε, έπιβαρόνυτας την οικογένεια, ως ένα σημείο, πρέπει κατόπι, να βρούμε τα μέσα για να ζήσουμε μόνοι μās, και συγχρόως να κάνουμε και τέχνη. Κάτι τέτοιο, όμως είνε εις θάρος της τέχνης.

— Γιατί;

— Γιατί μέσα στη βιοπάλη, χάνουμε πρώτα τον καιό μας, που είνε τόσο πολύτιμος, πολλές φορές, χάνουμε και το ήθικό μας, και όχι σπάνια, σβύνουν ή πέφτουν κι' οι ένθουσιασμοί μας...

— Τώρα, πώς μπορεί να λυθεί αυτό το πρόβλημα; (ρωτώ ο ίδιος) άν όπρηξε πρόνοια απ' την πολιτεία, θάπρεπε, τους άνηρωπους που πραγματικά μοχθούν για την Τέχνη, και τους όποιους θάπρεπε να έξει. (γιατί συνήθως φέρει τους άλλους, και λιγώτερο τους άνηρωπους που φτιάχνουν τον πολιτισμό), θρίσκοντας έναν τρόπο, να τους παρέχει τα στοιχειώδη τροφή και χείρια, ή τροφή και ύλικά άς πουίμε. Θά πει ίσως τώρα κανείς, ή πολιτεία, δεν έκανε τίποτα; Τι είνε; άλήθεια, αυτό που έκαμε; Κάθε φορά που άποφάσιζε να υποστηρίξει τους καλλιτέχνης, έκανε καμιά άγορά έργων, κατά περιόδους. Τι άλλο έκανε; (ρωτώ και προσπαθεί να βρει τί άλλο έκανε ή πολιτεία). Δεν έξρω, άν έκανε

τίποτ' άλλο (έπιλέγει). Σκέπτομαι άλλά δεν θρίσκω ναίχι κάνει τίποτα άλλο, διαφορετικό και πιο ούσιαστικό, Βέβαια, διανεχίζει ύστερ' από μιά μικρή σιωπή), δεν ζήτω να δώσει περιουσίες στους καλλιτέχνης, άλλά μιά ζωή άνετη, και τα ύλικά τους.

— Πώς έννοείται αυτή την άνετη ζωή;

— Έστω μ' ένα μικρό τίμημα, να τους παρέχει ένα άτελεί. Γιατί εργαστήρια, έχουν όσοι έχουν χείρια!... Κ' έπειτα, τα μέσα να ταξιδεύουν,

— Ποι;

— Και μέσα στην Έλλάδα, κι' έξω, για ναρθούν σ' έπαφή άμεση και με τον έξω καλλιτεχνικό κόσμο, με τα μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα.

— Είνε άπαραίτητο για τον καλλιτέχνη το ταξίδι;

— Ναι, και θα σάς πώ γιατί. Γιατί πρέπει (και τονίζει τις λέξεις του) να γνωρίσει τη μεγάλη Τέχνη, έτσι δεν είνε; να δει τα μουσεία, να δει τέλος, τί κάνουν έξω και τί αυτός ο ίδιος—ό καθε καλλιτέχνης. Αυτή ή σύγκριση, πολλά διδάσκει. Πρόπει, λοιπόν, να ταξιδεύουν οι καλλιτέχνης, ναι, άλλ' όχι στην ήλικία που τους στέλνει το σχολείο μās, νέους, πρέπει να φορμαριστούν πρώτα. Αυτό το πιστεύω άπόλυτα. Όχι στα 20—25 χρόνια τους όποτε μπορεί να ξέρουν να σχεδιάζουν περίφημα — άλλ' αυτό δεν άρκει, γιατί μπορεί έτσι, να γαντζωθούν απ' τον πρώτο καλλιτέχνη που θα συναντήσουν και θα τους άρσει. (Στέκεται μιά στιγμή. Μου διηγείται ένα προσωπικό έπεισόδιο. Ένας μεγαλόσχημος τεχνολόγος, κάποτε, γράφοντας τον κριτική, του συνέστησε να παύσει πια να κάνει αυτά που είδε στα Παρίσια κτλ.—ένω ο Άστεριαδής δεν ταξίδεψε έξω απ' τη χώρα μās!). Κατόπι συμπληρώνει: Για να το έξαντήλησει κανείς αυτό το έρώτημα, θάπρεπε να πει τόσο πολλά...

— Ναι σωστά, το άπαντά. Κ' ύστερα, έχουμε κι' άλλες έρωτήσεις. Κι' ό χάρος είνε περιωρισμένος. Λοιπόν, ποιά δρόμο νομίζετε ότι θ' άκολουθήσει αύριο η Τέχνη; Θά έπιτροβήσουν στο ρεαλισμό;

— Νομίζω, μου άπαντά, ότι θάχουμε, καθώς και μετά τον άλλο πόλεμο, στην αρχή τουλάχιστον, μιά καινούργια άναστάτωση. Άλλ' έπίσης νομίζω (και καθε προφέρει τα λόγια του, κυττάει στο θάθος), ότι αυτή ή άναστάτωση, θα κατασταλάξει σε κάποια συμπερασματα, γιατί τα έλασθηρία της, θάβαι ή τραγωδία του πολέμου, και θέλουμε δε θέλουμε, θα πάμε προς την καθαρή ζωγραφική, άπάλλαζόμενη απ' το φόρο της φιλολογίας. Τι άλλο; Της φιλολογίας, γιατί αυτή συνήθως είνε που καθάλα η ζωγραφική.

— Είπατε «καθαρή ζωγραφική». Πώς την έννοείτε;

— Μιά ζωγραφική που άρκειται στα δικά της στοιχεία, και κινείται μέσα στα δικά της όρια.

— Ώστε, το αντικείμενο δεν καταργείται...

— Βέβαια, άν και, έφ' όσον οι άνθρωποι ψυχικά και διανοητικά διαφέρουν μεταξύ τους, θάχουμε τις διαφορές της τέχνης. Γενικά πάντως, νομίζω, ότι στο σύνολό του, αυτό το πρόβλημα, αυτή ή σύγκριση, δεν έξρω πώς να το πώ, αυτή ή διαφορά τέλος αντίληψων, θα ξεκαθαρίσει.

— Έμεις τί θα κάνουμε; που θα στηριχθούμε;

— Πάνω σ' αυτό, σκέφθηκα πολύ, άλλωστε. Μ' άπασχόλησε αυτό το ζήτημα. Μπορεί να κάνουμε κάτι δικό μās. Για να δώσουμε κάποιο ιδιαίτερο χαρακτήρα στην τέχνη, γιατί περί αυτού πρόκειται, στην τέχνη που θα κάνουμε έμεις στην Έλλάδα, γιατί όλοι σήμερα κάνουν διεθνή τέχνη, λόγω της ένθεσης έπικοινωνίας των λαών, πρέπει πρώτα να ύπάρξει μιά προεργασία, που θ' άφορά το τί έχει γίνει ως σήμερα στην Έλλάδα, πάλω σ' αυτό τον τομέα. Αυτή ή προεργασία θα πρέπει να γίνει από ένα συνεργείο ειδικών (έπιστημόνων, καλλιτεχνών, σχεδιαστών, φωτογράφων άκόμα κτλ.), που θα έρευνήσει, όχι μόνο τη λαική και τη σύγχρονή μās τέχνη, ή την τέχνη που είνε πριν από 120 χρόνια, άλλά και όλα τα ύλλα στάδια απ' τα όποια πέρασε, μετά την πτώση της Πόλης. Όλη δηλαδή την σκεπτική περίοδο της δουλειάς, για να μπόρουμε να συνδέουμε το κοινένο νήμα της παράδοσης μās. Για όλη αυτή την περίοδο, τόσο πλούσια σ' ένδιαφέρον ζωγραφικά, δυστυχώς δεν ύπάρχει καμιά συστηματική έργασια. Νά φωτισθούν λοιπόν αυτά τα χρόνια, κατά τη διάσκεψια των όποιων, ή φλόγα της Τέχνης δεν έσβυσε. Ο σωστός δρόμος, αυτός είνε νομίζω. Άπό δω μπόρει να βγεί το δικό μās, το ελληνικό — απ' την έπανασύνθεση μās με το πρόσφατο παρελθόν, που ώστόσο είνε τόσο άγνωστο και τόσο σκεπτικό. Μέσα σ' αυτό, θρίσκονται οι δικοί μās πριμιτίφ, καθώς κ' ή λαϊκή μās τέχνη...

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ο κ. Γιάννης Σφακιανός μας παρακαλεί να διορθώσουμε ως οής την παρακάτω ωράση της μελέτης του «Το θέατρο πηγή και μορφή» (Καλλ. Νέα 18 Σεπ.) θρίου 1943),

«Πηγή και μορφή λοιπόν, άποτελούν το ζωντανό σώμα του θεατρικού λόγου. Όταν λέω πηγή, δεν έννοώ την ιστορική προέλευση μάς όριμένης μορφής, όπως ή τραγωδία. Ένα τέτοιο έξέτασμα θά μ' έσπρωχνε σε ειλδολογία ή σε διακρίσεις (διακρίσεις ειδών — και όχι ιδεολογικές, όπως τυπώθηκε από παραδρομή) και διαφορές έξω από το θέμα μου».

Επίσης να διορθωθεί ή φράση: «Το Ό γ η λ ι κ ό θ έ α τ ρ ο (το θέατρο του Όνηλ — και όχι το άνήλικό θέατρο) μās βασίζεται πάλω για τη νέα δραματουργία, όρος άπαραίτητος είνε ν' άφισουμε, πάλω να μιλήσουν τα μεγάλα, τα αιώνια πάθη του ανθρώπου. Τέλος ή φράση «Τρία όνόματα όψώνονται σαν φωτεινοί σταθμοί μέσα στη διεθνή θεατρική παρακμή, (να διορθωθεί... «μέσα στη διεθνή θεατρική παρακμή»)